

Başlarken

Dr. S. Vahit Kaşanî*

İslam düşüncesinin büyük filozofu Ebu Nasr Fârâbî, Yunan felsefe geleneğini İslâmî dünya görüşüyle meczederek mantık, metafizik, siyaset, epistemoloji ve ahlak alanlarında yeni ufuklar açmış; bu yönüyle haklı olarak “Muallim-i Sâni” (İkinci Öğretmen) unvanını kazanmıştır. Fârâbî, yalnızca Aristoteles’in öğretilerini İslam dünyasına aktaran bir filozof değil; Meşşâî geleneğin kurucusu, teorik ve pratik hikmeti birleştiren özgün bir düşünce sisteminin inşacıdır. Onun varlık, bilgi, siyaset ve insan anlayışı; faal akıl kavramını merkeze alan bütünlüklü bir yapıya sahiptir. Bu yapı, hem bireyin hem toplumun saadetini aklî, ahlâkî ve toplumsal gelişim üzerinden temellendirmektedir.

Fârâbî’ye göre felsefenin gayesi, yalnızca teorik bilginin elde edilmesi değil; insanın bireysel ve toplumsal anlamda saadete ulaşmasıdır. Bu nedenle ontoloji, antropoloji ve siyaset onun düşüncesinde birbirinden kopuk değil, derin bir uyum içindedir. *Medînetü’l-Fâzıla* (Erdemli Şehir) tasavvuru da bu bütünlüğün en somut tezahürüdür. Bu şehirde adalet, fazilet ve akıl temel değerlerdir; liderlik ise hem teorik hikmeti hem pratik basireti cem eden kâmil bir insana aittir. Fârâbî’nin bu ideal modelinin yalnızca kendi döneminin siyasal ve toplumsal bunalımlarına değil, çağımızın krizlerine de söylenecek sözü vardır. Bugün uluslararası siyasetin emperyalizm, çıkar çatışmaları ve güç merkezli ilişkiler tarafından kuşatıldığı bir dünyada, Fârâbî’nin adalet ve akıllı merkeze alan yaklaşımı, küresel düzen üzerine yeniden düşünmek için güçlü bir imkân sunmaktadır.

Fârâbî, erdemli şehir ile bunun karşıtı olan “cahili” ve “sapkın” şehirleri karşılaştırarak hakikatle gücü, adalet ile zorbalığı, bilgelik ile cehaleti kıyaslayan evrensel bir siyaset felsefesi ortaya koymuştur. Modern dünyanın pek çok devlet ve uluslararası kurumunda görülen tahakküm, sömürü, tek taraflı dayatma ve istikrarsızlaştırıcı politikaları onun kavramsallaştırdığı “sapkın şehir” kategorisiyle birlikte yeniden okumak mümkündür. Buna karşılık Fârâbî’nin ideal düzeni, hegemonik yapılara değil; hakikatin, aklın, faziletin ve

* Uluslararası el-Mustafa Üniversitesi, Felsefe Anabilim Dalı

barış içinde bir arada yaşamının esas alındığı bir medeniyet düşüncesine işaret eder. Bu yönüyle Fârâbî, yalnızca bir filozof değil; kültürler ve medeniyetler arası diyalogun erken bir temsilcisidir. Yunan hikmeti, İslam vahyi ve Müslüman toplumların toplumsal tecrübeleri arasında kurduğu köprü, bugün de akılcılığı ve maneviyatı birlikte diriltmek isteyen entelektüel akımlara ilham vermektedir.

Bu bağlamda el-Mustafa Türkiye Temsilciliği tarafından düzenlenen **Uluslararası Fârâbî Sempozyumu**, yalnızca bilimsel bir toplantı olmakla kalmamış; İran ve Türkiye gibi iki dost ülke arasında düşünsel etkileşimi güçlendiren önemli bir adım olmuştur. Bu etkinlik, ilim ve irfan ehli için verimli bir zemin oluşturarak, felsefe, din bilimleri ve beşerî bilimler alanlarında yeni ortak çalışmaların ve entelektüel iş birliklerinin kapısını aralamıştır. Sempozyumun düzenlenmesinde gösterdiği samimi katkı ve rehberlik dolayısıyla Prof. Dr. Bekir Karlığa'ya; el-Mustafa Üniversitesi'nin muhterem rektörü Dr. Ali Abbasi'ye ilim ve araştırma faaliyetlerine yönelik teşvik ve himmetleri nedeniyle şükranlarımızı sunarız.

Aynı hedef doğrultusunda hazırlanan MİSBAH: Çağdaş Din Çalışmaları Dergisi – Fârâbî Özel Sayısı, hem Fârâbî araştırmalarının derinleşmesine katkı sunmak hem de çağdaş düşünsel meseleleri onun felsefesiyle buluşturan yeni tartışmalara zemin hazırlamak amacıyla hazırlanmıştır. Bu özel sayıda yer alan makaleler, Fârâbî düşüncesinin farklı cepelerine dair zengin ve nitelikli değerlendirmeler sunmaktadır:

İlk makale, Prof. Dr. Bekir Karlığa tarafından kaleme alınan “Üç Medeniyetin Öncü Mütefekkiri Olarak ‘Muallim-i Sâni’ Ebu Nasr Fârâbî” başlığını taşımakta ve Fârâbî'nin İslam, Yunan ve İran entelektüel gelenekleri arasındaki sentezleyici rolünü tarihsel bağlamı içinde tartışmaktadır.

Prof. Dr. Muhammed Mehdi Gorciyân, “Fârâbî, İbn Sînâ ve Molla Sadrâ'nın Bakışından Vahyin Tebliğinde Peygamberin Hayal Gücünün Rolü ve Bu Görüşlerin Kur'ân'a Sunulması” makalesinde, vahiy-tebliğ ilişkisinde hayal gücünün felsefi konumunu ele almakta, üç büyük filozofun görüşlerinden hareketle Kur'ân merkezli yeni bir yorum önerisi sunmaktadır.

Prof. Dr. Ejder Okumuş, “Günümüz Toplumsal Gerçekliğinde Fârâbî'nin Erdemli Şehrinin İmkânı” adlı çalışmasında, klasik siyaset felsefesinin en önemli kavramlarından biri olan “erdemli şehir” modelinin modern toplumlarda uygulanabilirliğini sosyolojik bir tahlille gündeme taşımaktadır.

Doç. Dr. Muhammed Rızâpûr, “Fârâbî'nin Düşüncesinde Amelin Yeri ve Kapsamı” makalesinde, sıkça teorik bir filozof olarak tanımlanan Fârâbî'nin ahlâkî amel ve pratik hikmet alanına yönelik yaklaşımını yeniden yorumlamaktadır.

Prof. Dr. Hüseyin Sarioğlu, “Tahsîlü's-Sa'âde Adlı Eseri Işığında Fârâbî'nin Felsefi Danışmanlık Alanına Katkıları” başlıklı yazısında, Fârâbî'nin mutluluk anlayışını güncel danışmanlık ve rehberlik literatürüyle buluşturarak özgün bir metodolojik zemin ortaya koymaktadır.

Prof. Dr. S. Mahmud Musavi'nin "*Fârâbî'nin Görüşlerine Göre Hayatın Anlamı Kri- zinden Çıkış Yolları*" makalesi, çağın en geniş tartışma alanlarından biri olan "anlam krizi" meselesine Fârâbîci bir perspektiften çözüm önerileri sunmaktadır.

Prof. Dr. Mustafa Çevik, "*Fârâbî'nin Felsefî Danışmanlık Modeli*" çalışmasında, Fârâbî düşüncesinin etik, epistemolojik ve psikolojik boyutlarını bir araya getiren özgün bir danışmanlık modeli ortaya koymaktadır.

Sayının son makalesi olan Doç. Dr. Rıza Âzeriyân imzalı "*Faal Akıl'dan Adil Ya- saya: Fârâbî'nin Felsefî (ve) Hukukî Düşüncesi Üzerine Bir İnceleme*", faal akıl teori- sinden hareketle adalet, yasa ve hukuk kavramlarını Fârâbî'nin sistematik yapısı içinde yeniden ele almaktadır.

Bu değerli çalışmaların hem ülkemizde hem uluslararası akademik camiada Fârâbî araştırmalarına yeni katkılar sağlayacağına inanıyoruz. Dergimizi hazırlarken gayemiz, okuyucularımıza yalnızca bilimsel içerik sunmak değil; aynı zamanda düşünce dünya- mıza, dünyamızın geleceğine ve ebedî yurdumuza ışık tutacak bir ilmi miras bırakmaktır.

Bu özel sayının akademisyenler, araştırmacılar, eğitimciler ve tüm ilim ehli tarafından ilgiyle karşılanmasını temenni eder; her zaman olduğu gibi, okuyucularımızın yapıcı gö- rüş ve değerlendirmelerini bizlerle paylaşmalarını dileriz.

Yeni ve daha nitelikli sayılarda buluşmak ümidiyle...

Selam ve saygılarımızla.